

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

στην πρόταση του Προέδρου και Βουλευτών της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ για την αναθεώρηση διατάξεων του Συντάγματος, σύμφωνα με τα άρθρα 110 του Συντάγματος και 119 του Κανονισμού της Βουλής

Προς τη Βουλή των Ελλήνων

Α. Γενικά

Η συνταγματική αναθεώρηση συνιστά κεντρική στιγμή στη λειτουργία του πολιτεύματος, ειδικά προκειμένου για αυστηρά Συντάγματα, όπως το ελληνικό. Αποσκοπεί όχι μόνο να διορθώσει ατέλειες, αστοχίες και δυσλειτουργίες ως προς την εφαρμογή του Συντάγματος, αλλά κυρίως να απαντήσει σε κρίσιμα ερωτήματα ως προς την κατεύθυνση που πρέπει να πάρει το πραγματικό Σύνταγμα, η εφαρμογή του συνταγματικού κειμένου στην πολιτική πράξη.

Η καθαρή έξοδος από τα Μνημόνια τον Αύγουστο του 2018 και η μετάβαση σε μια νέα ιστορική φάση, μας υποχρεώνει να αφοσιωθούμε στις μεγάλες θεσμικές τομές και μεταρρυθμίσεις με στόχο την ενίσχυση του κοινοβουλευτισμού, την εμβάθυνση της δημοκρατίας, την προώθηση της ισότητας και της ισονομίας, την προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων, τον απαραίτητο θεσμικό εκσυγχρονισμό.

Μια προσπάθεια που εκκινήσαμε ήδη από το 2015, ενισχύοντας την κοινοβουλευτική διαδικασία και προχωρώντας σε σειρά θεσμικών παρεμβάσεων, παρά τους γνωστούς και μεγάλους περιορισμούς που δημιουργούσε η συνθήκη της αυστηρής επιτροπείας.

Ψηφίσαμε την απλή αναλογική ως εκλογικό σύστημα στις βουλευτικές και αυτοδιοικητικές εκλογές, αλλάζοντας τους όρους αντιπροσώπευσης και κατοχυρώνοντας, όχι μόνο την τυπική, αλλά και την ουσιαστική ισότητα της ψήφου.

Καταθέσαμε και ψηφίσαμε σειρά νομοθετημάτων για τη διεύρυνση των ελευθεριών και την κατοχύρωση νέων κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων, κάνοντας βήματα προς την κατεύθυνση της πραγματικής ισότητας των πολιτών ανεξαρτήτως φύλου, φυλής, χρώματος ή σεξουαλικού προσανατολισμού. Καταργήσαμε την πολιτική επιστράτευση των απεργών. Αποκαταστήσαμε τις συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Όλα αυτά ήταν βήματα θεσμικής προόδου, εκδημοκρατισμού και απόκρισης σε πραγματικά κοινωνικά και λαϊκά αιτήματα. Η αναθεώρηση του Συντάγματος όμως δεν συγκεφαλαιώνει απλώς, αλλά προωθεί περαιτέρω, ώριμες και αναγκαίες προοδευτικές τομές, τόσο για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των πολιτών στο πολιτικό μας σύστημα, όσο όμως και για την εμβάθυνση της δημοκρατίας και της λαϊκής κυριαρχίας.

Βασικός στόχος της αναθεώρησης, είναι να απαντήσουμε στις μεγάλες προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η δημοκρατία και το κοινοβουλευτικό σύστημα. Αλλά και στις προκλήσεις και τους κινδύνους που επιφυλάσσει η ανεξέλεγκτη κυριαρχία των αγορών, η ανεξέλεγκτη κυριαρχία του νεοφιλελευθερισμού στις σύγχρονες κοινωνίες.

Από τη μια μεριά, η οικονομική κρίση έφερε στο προσκήνιο τις χρόνιες παθογένειες του ελληνικού κράτους.

Μιας οργάνωσης -μη οργάνωσης- που δεν ήταν αποτέλεσμα της δήθεν ανεπάρκειας των κυβερνήσεων της μεταπολίτευσης. Αλλά αντίθετα, αποτελούσε πολιτική επιλογή. Καθώς το οργανωτικό και διοικητικό χάος ήταν τελικά μια τεχνολογία εξουσίας. Ήταν η προϋπόθεση:

- για την αναπαραγωγή σχέσεων εξάρτησης των πολιτών από το πολιτικό προσωπικό,
- τη δημιουργία, τη συντήρηση και τη συγκάλυψη εστίων διαφθοράς από τη βάση μέχρι τις κορυφές του διοικητικού μηχανισμού,
- για την ανοχή, σε τελική ανάλυση, της γενικευμένης φοροδιαφυγής που λειτούργησε και ως καταλύτης για την ηγεμονία του νεοφιλελευθερισμού.

Από την άλλη, όμως, η μνημονιακή συνθήκη έθεσε και νέα ερωτήματα. Έφερε στο προσκήνιο με ένταση, λαϊκά αιτήματα για την υπεράσπιση της ίδιας της δημοκρατίας. Και τέλος, μας υπενθύμισε πόσο απροσπάτευτη μπορεί να είναι η πολιτεία και ο κοινοβουλευτισμός από την ενίσχυση υπερεθνικών, κρατικών και ιδιωτικών μηχανισμών που κινούνται έξω από το πλαίσιο του λαϊκού ελέγχου.

Τα προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής, έπληξαν τον πυρήνα της οικονομικής κυριαρχίας της χώρας μας. Απαξίωσαν θεσμούς αντιπροσώπευσης και πολιτικούς φορείς. Διέρρηξαν την εμπιστοσύνη των πολιτών, όχι μόνο στο πολιτικό σύστημα, αλλά και στην ίδια τη δημοκρατία. Και όλα αυτά συνέβησαν σε συνθήκες μετασχηματισμών του κράτους, των θεσμών και των δομών του. Μετασχηματισμών που έχουν ήδη οδηγήσει σε ενίσχυση μηχανισμών, των οποίων η εξουσία δεν πηγάζει από τη λαϊκή βούληση αλλά από μια δήθεν αντικειμενική τεχνική γνώση που υποτίθεται πως κατέχουν. Μια γνώση που είναι στην πραγματικότητα η άλλη όψη μιας εξουσίας.

Πρόκειται εδώ, για την κυριαρχία της τεχνοκρατικής ιδεολογίας που υψώνει σινικά τείχη μεταξύ του λαού και των εκπροσώπων του από τη μια και των πολλαπλών πλέον κέντρων λήψης των αποφάσεων από την άλλη. Και πρέπει να κατανοήσουμε τόσο την ιδεολογία αυτή, όσο και τους μετασχηματισμούς που προκαλεί. Με κυριότερο από αυτούς, τη διαρκή αφαίρεση πεδίων από τη ύλη της δημοκρατικής πολιτικής σύγκρουσης. Έτσι, κρατικοί μηχανισμοί, ιδιωτικοί φορείς, υπερεθνικοί οργανισμοί, ανεξάρτητες αρχές, αποκτούν συχνά όχι μόνο τη δυνατότητα να ασκούν πειθαρχικές λειτουργίες αλλά και να επιβάλουν πολιτικές που παρουσιάζονται μάλιστα ως μονόδρομος, ως αναγκαιότητες.

Μέσα σε αυτή τη μεταδημοκρατική συνθήκη, είμαστε υποχρεωμένοι να προωθήσουμε μέτρα και συνταγματικές ρυθμίσεις ενίσχυσης τόσο του Κοινοβουλίου, όσο όμως και του ελέγχου που αυτό ασκεί, τόσο στις εκάστοτε κυβερνήσεις, όσο όμως, και στις τεχνοκρατικές δομές που ασκούν εν τέλει εξουσία. Μέτρα δηλαδή που θα ενισχύουν τις λειτουργίες, η εξουσία των οποίων πηγάζει απευθείας και άρα ελέγχεται απευθείας, από το λαό. Αλλά και μέτρα που θα ενισχύουν τη λαϊκή συμμετοχή. Την απευθείας συμμετοχή των πολιτών στην πολιτική ζωή αλλά και τη λήψη των αποφάσεων από τους ίδιους τους πολίτες.

Στο πλαίσιο λοιπόν αυτό προτείνουμε:

Την καθιέρωση παγίως, αναλογικού εκλογικού συστήματος, αλλά και την ταυτόχρονη καθιέρωση της εποικοδομητικής ψήφου δυσπιστίας.

Η εποικοδομητική ψήφος δυσπιστίας αποτελεί το θε-

σμό, σύμφωνα με τον οποίο πρόταση δυσπιστίας δεν μπορεί να γίνει δεκτή από το Κοινοβούλιο, παρά μόνο υπό την προϋπόθεση ότι υπερψηφίζεται ταυτόχρονα και νέος Πρωθυπουργός. Και τούτο φυσικά, δεν δημιουργεί μόνο συνθήκες πολιτικής σταθερότητας, καθώς διευκολύνει τη συνέχεια των Κυβερνήσεων και δυσκολεύει την πρόωγη λήξη της κοινοβουλευτικής περιόδου. Ταυτόχρονα δημιουργεί και τους όρους εκείνους για τετραετείς πολιτικούς κύκλους, πέρα και έξω από τακτικισμούς και σχεδιασμούς εξωθεσμικών πολιτικών κέντρων.

Και είναι αλήθεια ότι το μέτρο αυτό είναι ένα μέτρο που ισχυροποιεί την εκάστοτε Κυβέρνηση. Είναι λοιπόν γι' αυτόν το λόγο, που δεν μπορεί να νοηθεί και να λειτουργήσει, παρά μόνο σε συνδυασμό με την υποχρέωση για εφαρμογή ενός αναλογικού εκλογικού συστήματος, ενός εσωτερικού δηλαδή στον κοινοβουλευτισμό, εξισορροπητικού μηχανισμού. Πρόκειται εδώ για ένα εσωτερικό και μάλιστα δημοκρατικό αντίβαρο της ισχυροποίησης της Κυβέρνησης.

Στο ίδιο πλαίσιο της ανάγκης για σταθερότητα της Κυβέρνησης, αλλά και σεβασμού της λαϊκής βούλησης σε συνθήκες διάχυσης των πολιτικών εξουσιών, εντάσσεται και η πρόταση που αποτρέπει τη διάλυση του Κοινοβουλίου με αφορμή την αδυναμία εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας με αυξημένη πλειοψηφία από το Κοινοβούλιο.

Επίσης εντός της ίδιας λογικής, εντάσσεται και η πρόταση για την υποχρέωση ο Πρωθυπουργός να είναι απαραίτητως αιρετός από τον ελληνικό λαό, δηλαδή εκλεγμένος βουλευτής. Μια πρόταση που λαμβάνει υπόψη της την πολιτική εμπειρία που αντλήσαμε από τα χρόνια της κρίσης, ώστε να μην επαναληφθούν έκτακτες πολιτικές καταστάσεις με διορισμούς Πρωθυπουργών, που δεν έχουν περάσει από τη βάση της λαϊκής ψήφου.

Άλλο ένα μέτρο που αφορά την αρχιτεκτονική των θεσμών είναι και η υποχρέωση, νέες ανεξάρτητες αρχές να ιδρύονται μόνο με αυξημένη πλειοψηφία των 3/5 του όλου αριθμού των βουλευτών. Διότι ο αστόχαστος πολλαπλασιασμός τους, έχει οδηγήσει σήμερα σε θεσμικούς λαβυρίνθους.

Αν η ενίσχυση του Κοινοβουλίου όμως και της εκλεγμένης Κυβέρνησης αποτελεί τον έναν πόλο της πρότασής μας, η ενίσχυση της λαϊκής παρέμβασης αποτελεί τον άλλο. Και τούτο φυσικά, συναρτάται επίσης με την εμπειρία των προγραμματικών προσαρμογής, την κρίση αντιπροσώπευσης που πυροδότησαν και τις λαϊκές κινητοποιήσεις που ξέσπασαν, ιδίως στην αρχή της κρίσης.

Το κίνημα των πλατειών, στις αρχές της οικονομικής κρίσης, πέραν του θυμού και της οργής απέναντι στις πολιτικές της σκληρής λιτότητας, έθεσε στην ημερήσια διάταξη και ένα καίριο ερώτημα που αφορά τα όρια της αντιπροσώπευσης. Έθεσε το αίτημα για απευθείας συμμετοχή του λαού στη διαμόρφωση της πολιτικής και των κρίσιμων αποφάσεων. Απαίτησε να μην είναι ο λαός παθητής των εξελίξεων όσο θα διαρκεί η τετραετία μεταξύ δύο εκλογικών αναμετρήσεων.

Και ο λαός αποτελεί για μας τη βασική εγγύηση τήρησης της δημοκρατικής αρχής. Επειδή είμαστε με τη δημοκρατία και όχι με την αριστοκρατία, επιμένουμε να την υπερασπιζόμαστε, ακόμη και όταν θεωρούμε ότι η πλειοψηφία δεν παίρνει τις αποφάσεις που εμείς επιθυμούμε. Γι' αυτό προτείνουμε την κατοχύρωση του δικαιώματος

για διενέργεια δημοψηφίσματος με λαϊκή πρωτοβουλία, είτε για κρίσιμο εθνικό θέμα είτε για ψηφισμένο νομοσχέδιο, αλλά και τη θεσμοθέτηση της λαϊκής νομοθετικής πρωτοβουλίας. Μέτρα δηλαδή που φέρνουν το λαό, αλλά και την πολιτική, το διάλογο, τη διαφωνία, την αντιπαράθεση πολιτικών σχεδίων στο προσκήνιο. Διότι έτσι συγκροτούνται οι ισχυρές δημοκρατίες, όταν εμπιστεύονται και όχι όταν φοβούνται τη λαϊκή κρίση.

Θα πρέπει όμως να αντιμετωπιστούν και οι παθογένειες της οργάνωσης του κράτους, που αποτέλεσαν και μια από τις βασικές αιτίες της κρίσης, που δεν ήταν μόνο οικονομική αλλά ήταν και θεσμική. Παθογένειες όπως η διαφθορά και η διαπλοκή της πολιτικής με την οικονομική εξουσία, αλλά και η απαράδεκτη ισχύουσα ανισότητα στην ποινική μεταχείριση όλων των πολιτών.

Διότι η παρούσα συνταγματική διαμόρφωση, δημιουργεί στην πραγματικότητα μια κάστα, την κάστα του πολιτικού προσωπικού και οργανώνει θεσμικά το πελατειακό κράτος και το κράτος των προνομίων σε ειδικές κατηγορίες πολιτών.

Βεβαίως, πρέπει να ληφθεί υπόψη και η ανάγκη προστασίας των αντιπροσώπων του λαού κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, χωρίς όμως να γίνεται ανεκτή η θεσμική κατοχύρωση της ασυδοσίας και της ατιμωρησίας.

Επίσης, είναι ώρα για την τροποποίηση των διατάξεων που αφορούν τη βουλευτική ασυλία, ώστε αυτή να καλύπτει επίσης αποκλειστικά τα αδικήματα που τελούνται κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Και ακόμα, προτείνουμε να αναμετρηθούμε με την αντίληψη που δεν τιμά το πολιτικό σύστημα και τους πολιτικούς, τη διαδεδομένη αντίληψη των πολιτών, δυστυχώς, ότι η πολιτική είναι επάγγελμα και μάλιστα για ορισμένους επικερδές, και όχι προσφορά. Γι' αυτό και προτείνουμε να προβλεφθεί όριο θητειών για τους βουλευτές, ώστε να μην δημιουργούνται όροι συναλλαγής με το εκλογικό σώμα.

Ένα από τα κεντρικά θέματα που οφείλει να θίξει η συνταγματική αναθεώρηση είναι το θέμα των σχέσεων Εκκλησίας και Κράτους.

Η Πολιτεία, ο πολιτικός κόσμος, η Εκκλησία, οι πολίτες αλλά και οι πιστοί, έχουν σήμερα την ωριμότητα, τη σωφροσύνη και την ευαισθησία να αποδεχτούν τον εξορθολογισμό των σχέσεων αυτών. Και εκτιμούμε ότι μπορεί να διαμορφωθούν ευρείες συναινέσεις, ώστε να περάσουμε σε μια νέα εποχή στις σχέσεις Κράτους και Εκκλησίας. Έχει έρθει λοιπόν ο καιρός, ώστε να κατοχυρωθεί ρητά στο Σύνταγμα η θρησκευτική ουδετερότητα του ελληνικού κράτους, με ό,τι αυτό συνεπάγεται κανονιστικά και πρακτικά. Και αυτό είναι ένα σημαντικό βήμα για τον εκσυγχρονισμό και τη φιλελευθεροποίηση του Συντάγματός μας.

Ο τελευταίος άξονας των προτάσεών μας, αφορά την ενίσχυση της προστασίας των κοινωνικών δικαιωμάτων. Πρέπει να αντιμετωπισθεί η επίθεση στα κοινωνικά δικαιώματα, η οποία ιδιαίτερα τα χρόνια των μνημονίων αλλά και πριν από αυτά, ήταν ταυτισμένη με το νεοφιλελευθερισμό. Πρέπει να αναστραφεί η απαξίωση του δικαιώματος στην εργασία, η απορρύθμιση της αγοράς εργασίας, η αποδυνάμωση της προστασίας των κοινών αγαθών, η συνταγματική αφωνία για κρίσιμα πεδία του κοινωνικού κράτους.

Και από την πρώτη στιγμή αυτής της μακρόχρονης διαδικασίας του διαλόγου είχαμε διακηρύξει τη βούλησή μας για ένα Σύνταγμα:

- Που θα προστατεύει δημόσια αγαθά, όπως το νερό και την ηλεκτρική ενέργεια από την επέλαση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

- Που θα κατοχυρώνει emphaticά την προστασία της εργασίας και των εργαζομένων.

- Που θα αναγνωρίζει την αποκλειστική αρμοδιότητα των κοινωνικών εταίρων να ορίζουν τον κατώτατο μισθό.

- Που θα ενισχύει τις κρατικές εγγυήσεις για καθολική πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας σε όλους τους πολίτες.

Βεβαίως, όλες αυτές οι προτάσεις, αντανακλούν τις δικές μας ιδεολογικές επιλογές, αλλά είναι και θέσεις που ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες, τις αγωνίες της ελληνικής κοινωνίας, αλλά και στις προσδοκίες των πολιτών από το πολιτικό σύστημα.

Η πρότασή μας επιδιώκει τις συναινέσεις, εκεί που είναι δυνατές. Περιλαμβάνει αρκετές από τις προτάσεις Αναθεώρησης της Νέας Δημοκρατίας του 2014, αλλά και από τα σημεία αναθεώρησης που πρότεινε πρόσφατα το ΚΙΝΑΛ. Μαζί με άλλες, βεβαίως, που αποτελούν το δικό μας πολιτικό και ιδεολογικό στίγμα, όπως κάθε πολιτική δύναμη έχει το δικαίωμα -και την υποχρέωση- να καταθέτει στον κοινοβουλευτικό διάλογο.

Θα επιδιώξουμε συναινέσεις, όχι μόνον ως προς τον κατάλογο των άρθρων που θα αναθεωρηθούν, αλλά και ως προς την κατεύθυνση της αναθεώρησής τους. Διότι, όπως έκρινε και η απόφαση του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου 11/2003, θεωρούμε ότι, τόσο η αρχική μας πρόταση όσο και η τελική απόφαση της Ειδικής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Αναθεώρησης του Συντάγματος θα πρέπει να προσδιορίζει δεσμευτικά και το περιεχόμενο των αναθεωρητέων άρθρων.

Η πρότασή μας περιλαμβάνει τους εξής επιμέρους άξονες, με σκοπό την πλήρη επαναθεμελίωση του πολιτεύματος σε δημοκρατικότερη και προοδευτική βάση:

ΑΞΟΝΑΣ 1

ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ - ΝΕΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ

1. Ενίσχυση της πολιτικής νομιμοποίησης των βουλευτών.

- Περιορισμός θητείας βουλευτών - Ασυλία.

2. Λειτουργία της Κυβέρνησης - Κατάργηση ποινικών προνομίων υπουργών.

- Εποικοδομητική πρόταση δυσπιστίας.

- Ποινική ευθύνη Υπουργών.

3. Εκλογικό Σύστημα.

- Καθιέρωση αναλογικού εκλογικού συστήματος - Ρύθμιση ψήφου ομογενών.

4. Ανεξάρτητες αρχές.

ΑΞΟΝΑΣ 2

ΔΙΑΚΡΙΤΟΤΗΤΑ ΚΡΑΤΟΥΣ - ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

1. Αναγνώριση της θρησκευτικής ουδετερότητας του κράτους.

2. Πολιτικός όρκος.

ΑΞΟΝΑΣ 3

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ - ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΘΕΣΜΩΝ ΑΜΕΣΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

1. Κύρωση διεθνών συνθηκών μεταβίβασης κυριαρχίας με δημοψήφισμα.

2. Δημοψηφίσματα με λαϊκή πρωτοβουλία.

ΑΞΟΝΑΣ 4

ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ «ΚΟΙΝΩΝ»

1. Θωράκιση των κοινωνικών δικαιωμάτων στην εργασία, την υγεία, την πρόνοια και την κοινωνική ασφάλιση.

2. Προστασία εργαζομένων από διακρίσεις λόγω ηλικίας.

3. Κατοχύρωση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας.

B. Ειδικό μέρος

1. Άρθρο 3

Προτείνουμε την αναδιατύπωση και τον εκσυγχρονισμό του άρθρου 3, προκειμένου να κατοχυρωθεί ρητά η θρησκευτική ουδετερότητα του κράτους, με διατήρηση πάντως, για ιστορικούς και πραγματολογικούς λόγους, της αναγνώρισης της Ορθόδοξης Εκκλησίας ως επικρατούσας θρησκείας.

Με την πρότασή μας το άρθρο 3 συμπύσσεται σε μία παράγραφο. Προτάσσεται η διακήρυξη ότι, η Ελληνική Πολιτεία είναι θρησκευτικά ουδέτερη και ακολουθεί η αναγνώριση της Ορθόδοξης Εκκλησίας ως επικρατούσας θρησκείας. Για την οποία διευκρινίζεται περιγραφικά, για ιστορικούς λόγους, ότι είναι δογματικά ενωμένη με το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως και τις άλλες ορθόδοξες εκκλησίες, τηρεί τους αποστολικούς και συνοδικούς κανόνες και την εκκλησιαστική παράδοση, είναι αυτοκέφαλη και διοικείται σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη της, τον Πατριαρχικό Τόμο του 1850 και τη Συνοδική Πράξη του 1928. Διευκρινίζεται επίσης ότι, δεν θίγεται το εκκλησιαστικό καθεστώς της Κρήτης και των Δωδεκανήσων.

Κατά τα λοιπά, από τη διάταξη απαλείφονται οι θεολογικού χαρακτήρα αναφορές, όπως και η αναφορά στα όργανα διοίκησης της Εκκλησίας, ως ασύμβατες με την καθιέρωση της θρησκευτικής ουδετερότητας, και καταργείται η σημερινή παράγραφος 3, σχετικά με το κείμενο της Αγίας Γραφής.

Το άρθρο συμπληρώνεται από ερμηνευτική δήλωση, με την οποία διευκρινίζεται ότι, ο όρος «επικρατούσα θρησκεία» δεν αποτελεί αναγνώριση επίσημης κρατικής θρησκείας και, κυρίως, δεν συνεπάγεται δυσμενείς συνέπειες σε βάρος άλλων θρησκευμάτων και γενικότερα στην απόλαυση του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας.

2. Άρθρα 13 παρ. 5, 33 παρ. 2 και 59 παρ. 1 και 2

Προτείνουμε την προσθήκη εδαφίων στην παράγραφο 5 του άρθρου 13, προκειμένου να κατοχυρωθεί συνταγματικά ο πολιτικός όρκος, ως έκφραση της θρησκευτικής ουδετερότητας του κράτους, σε εναρμόνιση προς την

προτεινόμενη τροποποίηση του άρθρου 3. Ο θρησκευτικός όρκος, εάν είναι υποχρεωτικός, αντίκειται στην αρνητική θρησκευτική ελευθερία, δηλαδή στο δικαίωμα του καθενός να μην γίνονται γνωστές οι θρησκευτικές του πεποιθήσεις, εάν δεν το επιθυμεί ο ίδιος.

Με την πρότασή μας η ορκωμοσία όλων ανεξαιρέτως των κρατικών αξιωματούχων και των δημόσιων λειτουργών και υπαλλήλων θα γίνεται υποχρεωτικά με πολιτικό όρκο, δηλαδή με διαβεβαίωση στην τιμή και τη συνειδήσή τους. Ενώ στις υπόλοιπες περιπτώσεις που επιβάλλεται όρκος ο υπόχρεος θα έχει τη δυνατότητα να επιλέγει ελεύθερα αν θα δώσει όρκο πολιτικού ή θρησκευτικού τύπου.

Σε εναρμόνιση με την πρόταση αυτή, είναι αναγκαίο να απαλειφθεί η θρησκευτική καθομολόγηση από τον όρκο του Προέδρου της Δημοκρατίας (άρθρο 33 παρ. 2) και των βουλευτών (άρθρο 59 παρ. 1) και να αντικατασταθεί με διαβεβαίωση στην τιμή και τη συνειδήσή τους. Επίσης καταργείται, ως περιττή πλέον, και η παράγραφος 2 του άρθρου 59 για τον όρκο αλλόθρησκων ή ετερόδοξων βουλευτών.

3. Άρθρο 21 παρ. 1 και 3 και προσθήκη παραγράφου 7

Στον πυρήνα της πρότασής μας για την ενίσχυση της προστασίας των κοινωνικών δικαιωμάτων βρίσκονται τρεις σημαντικές παρεμβάσεις στο άρθρο 21, οι οποίες ενισχύουν τη δεσμευτικότητα των δικαιωμάτων, λαμβάνοντας υπόψη και την εμπειρία της αμφισβήτησης της εφαρμογής τους κατά τη μνημονιακή περίοδο. Συγκεκριμένα, προτείνουμε:

Πρώτον, τη ριζική αναδιτύπωση της παραγράφου 1, προκειμένου να κατοχυρωθεί συνταγματικά η κρατική εγγύηση, μέσα από καθολικές κοινωνικές υπηρεσίες και εισοδηματικές ενισχύσεις, ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για όλους. Διευκρινίζεται ότι, για τον προσδιορισμό του επιπέδου διαβίωσης, καθιερώνεται υποχρέωση του νομοθέτη, δικαστικά ελέγξιμη, να χρησιμοποιεί επιστημονικές μεθόδους και να λαμβάνει υπόψη τις επίκαιρες αντικειμενικές κοινωνικές συνθήκες. Η διάταξη αυτή, στην οποία θεμελιώνεται ένα γενικό δικαίωμα στην κοινωνική πρόνοια, συμπληρώνεται με αναφορά στην ειδική προστασία που οφείλει να παρέχεται στην οικογένεια, το γάμο, τη μητρότητα, τα παιδιά, τους νέους, τους ηλικιωμένους, τα άτομα με αναπηρία και τους άπορους.

Δεύτερον, τον εκσυγχρονισμό της παραγράφου 3 για το δικαίωμα στην υγεία. Με την πρότασή μας αναγνωρίζεται ρητά ως κοινωνικό δικαίωμα (και όχι απλά ως κρατική υποχρέωση μέριμνας) το δικαίωμα στην υγεία, από το οποίο απορρέει η υποχρέωση του κράτους να παρέχει καθολική πρόσβαση σε αποτελεσματικές παροχές υγείας, και κατοχυρώνεται συνταγματικά το Εθνικό Σύστημα Υγείας, μέσω του οποίου παρέχονται οι παροχές αυτές.

Τέλος, τρίτον, την προσθήκη νέας διάταξης, ως παράγραφος 7, προκειμένου να κατοχυρωθεί ο δημόσιος έλεγχος των βασικών κοινωνικών αγαθών. Με την πρότασή μας ορίζεται ότι βασικά κοινωνικά αγαθά, όπως το νερό και η ηλεκτρική ενέργεια, και τα δίκτυα διανομής τους υπόκεινται σε καθεστώς δημόσιας υπηρεσίας και τελούν σε δημόσιο έλεγχο.

4. Άρθρο 22 παρ. 1, 2, 4 και 5

Με τις προτάσεις μας για το άρθρο 22 διευρύνουμε την προστασία, αφενός, της εργασίας και των συλλογι-

κών και εργασιακών δικαιωμάτων και, αφετέρου, του δικαίωματος κοινωνικής ασφάλισης.

Όσον αφορά την προστασία του δικαιώματος στην εργασία, προτείνουμε:

Πρώτον, να διευκρινιστεί και ρητά, στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1, ότι το δικαίωμα ίσης αμοιβής για ίσης αξίας εργασία κατοχυρώνεται για όλους τους εργαζόμενους ανεξάρτητα από την ηλικία τους. Βεβαίως, ήδη από την ισχύουσα διατύπωση, σύμφωνα με την οποία το δικαίωμα το έχουν όλοι οι εργαζόμενοι «ανεξάρτητα από φύλο ή άλλη διάκριση», απορρέει μεταξύ άλλων και η απαγόρευση διάκρισης λόγω ηλικίας, που είναι προφανές ότι συνιστά «άλλη διάκριση». Η ρητή προσθήκη της ηλικίας ως απαγορευμένου λόγου διάκρισης αποσαφηνίζει οριστικά το ζήτημα και αποκλείει εφεξής κάθε απόπειρα παράκαμψης της αρχής «ίση αμοιβή για ίσης αξίας εργασία».

Δεύτερον, να αναδιατυπωθεί και να εμπλουτιστεί η παράγραφος 2, προκειμένου να κατοχυρωθούν οι συλλογικές διαπραγματεύσεις για τον καθορισμό του ελάχιστου μισθού και το δικαίωμα μονομερούς προσφυγής των κοινωνικών εταίρων στη διαιτησία. Συγκεκριμένα, προτείνουμε να οριστεί ότι γενικοί, ελάχιστοι όροι προστασίας των εργαζομένων τίθενται με νόμο, αλλά πάντα με σεβασμό στα όρια που θέτουν οι διεθνείς συμβάσεις και η αρχή της ανθρώπινης αξίας. Κατά τα λοιπά, οι ειδικότεροι όροι εργασίας και ο ελάχιστος μισθός καθορίζονται με συλλογικές συμβάσεις εργασίας που συνάπτονται με ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις και, αν αυτές αποτύχουν, με διαιτητικές αποφάσεις που εξομοιώνονται πλήρως με συλλογικές συμβάσεις. Διευκρινίζουμε επίσης ότι η μονομερής προσφυγή στη διαιτησία αποτελεί δικαίωμα καθενός από τα μέρη της συλλογικής διαφοράς, δηλαδή δεν προϋποθέτει τη συναίνεση των μερών, αλλά μπορεί να γίνει και μονομερώς. Τέλος, προτείνουμε να κατοχυρωθεί συνταγματικά η αρχή της ευνοϊκότερης ρύθμισης, δηλαδή ότι σε περίπτωση σύγκρουσης ή σώρευσης συλλογικών ρυθμίσεων ή νομοθετικών ή κανονιστικών πράξεων ισχύει η αρχή της εύνοιας. Επισημαίνουμε ότι όλοι αυτοί οι κανόνες απορρέουν ήδη ερμηνευτικά από την ισχύουσα διατύπωση της διάταξης της παραγράφου 2, κάτι που, ειδικά όσον αφορά το δικαίωμα μονομερούς προσφυγής στη διαιτησία, έχει επιβεβαιωθεί και νομολογιακά (με την απόφαση 2307/2014 του Συμβουλίου της Επικρατείας σε Ολομέλεια). Επομένως, η πρότασή μας αποσκοπεί να επιβεβαιώσει και να καταστήσει εφεξής αναμφισβήτητους κανόνες που ήδη συνάγονται ερμηνευτικά.

Τρίτον, να προστεθεί εδάφιο στο τέλος της παραγράφου 4, με το οποίο θα διευκρινίζεται ότι η επίταξη υπηρεσιών απαγορεύεται ως μέτρο αντιμετώπισης των συνεπειών απεργίας. Και στο σημείο αυτό θεωρούμε ότι η ορθή ερμηνεία της υφιστάμενης διάταξης, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 23 για την προστασία του δικαιώματος της απεργίας, καταλήγει στο ίδιο συμπέρασμα. Επομένως, με την πρότασή μας επιδιόκουμε να εξαλειφθεί οποιαδήποτε αμφιβολία και να αποκατασταθεί το αληθές νόημα της συνταγματικής διάταξης.

Όσον αφορά το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης, προτείνουμε τη ριζική αναδιτύπωση της παραγράφου 5, προκειμένου να αναγνωριστεί ρητά ως κοινωνικό δικαίωμα (και όχι απλά ως κρατική υποχρέωση μέριμνας) το δι-

καίωμα στην κοινωνική ασφάλιση και να διευκρινιστεί ότι το κράτος υποχρεώνεται να εξασφαλίζει αποτελεσματική προστασία έναντι όλων των ασφαλιστικών κινδύνων μέσω ενός ενιαίου συστήματος καθολικής κάλυψης, στο πλαίσιο δημόσιου αναδιανεμητικού συστήματος, που λειτουργεί βάσει των αρχών της αλληλεγγύης και της ανταποδοτικότητας. Με την πρότασή μας επιδιώκουμε, επομένως, να κατοχυρώσουμε συνταγματικά τα θεμελιώδη και δομικά χαρακτηριστικά του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, όπως έχουν διαμορφωθεί ιστορικά στη χώρα μας και έχουν παγίως επιβεβαιωθεί από το νομοθέτη και τη νομολογία.

5. Άρθρο 28 παρ. 2

Προτείνουμε την προσθήκη εδαφίου στην παράγραφο 2 του άρθρου 28, προκειμένου να οριστεί ότι διεθνής συνθήκη ή συμφωνία που προβλέπει μεταβίβαση κυριαρχικών αρμοδιοτήτων του κράτους κυρώνεται υποχρεωτικά με δημοψήφισμα.

6. Άρθρα 30 παρ. 1, 32 παράγραφοι 4 και 5, 34 παρ. 1 εδάφιο β', 35 παρ. 2 περίπτωση γ' και 41 παρ. 5

Προτείνουμε την τροποποίηση της παραγράφου 4 του άρθρου 32, προκειμένου να αποσυνδεθεί η εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας από τη διάλυση της Βουλής. Η διάλυση της Βουλής αποτελεί κορυφαία στιγμή στη λειτουργία του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος. Πρέπει να αποτελεί αντικείμενο μιας πολιτικής απόφασης και όχι την παράπλευρη συνέπεια της αποτυχίας άλλων διαδικασιών. Άλλωστε, η πάγια εφαρμογή αναλογικού εκλογικού συστήματος (προτεινόμενη τροποποίηση του άρθρου 54) καθιστά περιττή κάθε «τεχνητή» πρόκληση κυβερνητικής αστάθειας. Προτείνουμε λοιπόν, αν μετά από τρεις ψηφοφορίες για την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας δεν συγκεντρωθεί η απαιτούμενη πλειοψηφία (των δύο τρίτων του συνολικού αριθμού των βουλευτών στις δύο πρώτες ψηφοφορίες και των τριών πέμπτων στην τρίτη), να μην διαλύεται η Βουλή, αλλά οι ψηφοφορίες να επαναλαμβάνονται ανά μήνα μέχρι ότου επιτευχθεί η πλειοψηφία των τριών πέμπτων ή μέχρι τη συμπλήρωση εξαμήνου από την έναρξη της διαδικασίας εκλογής. Με τον τρόπο αυτόν θα μπορούν να διενεργηθούν άλλες τέσσερις (4), δηλαδή μέχρι και επτά (7) συνολικά ψηφοφορίες στη Βουλή. Μετά την παρέλευση του εξαμήνου και εφόσον σε καμία από τις ψηφοφορίες αυτές δεν συγκεντρωθεί η απαιτούμενη πλειοψηφία, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θα εκλέγεται από το λαό, δηλαδή με άμεση, καθολική και μυστική ψηφοφορία από τους πολίτες που έχουν εκλογικό δικαίωμα, οι οποίοι θα κληθούν να επιλέξουν μεταξύ των δύο προσώπων που πλειοψήφησαν στην τελευταία ψηφοφορία. Εκτελεστικός νόμος θα καθορίζει ειδικότερα τη διαδικασία της άμεσης εκλογής Προέδρου από το λαό. Κατά το διάστημα μέχρι την εκλογή νέου Προέδρου εξακολουθεί να ασκεί τα καθήκοντά του ο ήδη Πρόεδρος της Δημοκρατίας, όπως προβλέπει η παράγραφος 6 του άρθρου 32.

Σε εναρμόνιση με την πρόταση αυτή, είναι επίσης αναγκαία:

α) η τροποποίηση της παραγράφου 1 του άρθρου 30, σύμφωνα με την οποία ο Πρόεδρος εκλέγεται από τη Βουλή, προκειμένου να οριστεί εναλλακτικά ότι μπορεί να εκλέγεται και από το εκλογικό σώμα,

β) η τροποποίηση της παραγράφου 5 του άρθρου 32, η οποία προβλέπει ότι, αν η Βουλή είναι απύουσα, συγκα-

λείται εκτάκτως για να εκλέξει τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κατά τους ορισμούς της παραγράφου 4, προκειμένου να προστεθεί η παραπομπή και στην παράγραφο 3,

γ) η τροποποίηση του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 34, σύμφωνα με το οποίο κατά την περίοδο της αναπλήρωσης του Προέδρου δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις για τη διάλυση της Βουλής «με εξαίρεση την περίπτωση του άρθρου 32 παράγραφος 4», προκειμένου να διαγραφεί αυτή η τελευταία φράση ως άνευ αντικειμένου, διότι η διάταξη αυτή δεν θα προβλέπει πλέον διάλυση της Βουλής,

δ) η τροποποίηση της περίπτωσης γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 35, που ορίζει ότι δεν απαιτείται προσυπογραφή για τη διάλυση της Βουλής, προκειμένου να διαγραφεί η φράση «κατά το άρθρο 32 παράγραφος 4 και» ως άνευ αντικειμένου, διότι η διάταξη αυτή δεν θα προβλέπει πλέον διάλυση της Βουλής,

ε) η κατάργηση της παραγράφου 5 του άρθρου 41, σύμφωνα με την οποία η Βουλή διαλύεται υποχρεωτικά στην περίπτωση του άρθρου 32 παράγραφος 4, διότι η διάταξη αυτή δεν θα προβλέπει πλέον διάλυση της Βουλής.

7. Άρθρο 37 παρ. 2

Προτείνουμε την τροποποίηση της παραγράφου 2 του άρθρου 37, προκειμένου να οριστεί ότι ο πρωθυπουργός απαιτείται να έχει τη βουλευτική ιδιότητα. Για να πάψει η πρακτική να διορίζονται και να διεκδικούν την εμπιστοσύνη της Βουλής εξωκοινοβουλευτικοί πρωθυπουργοί. Από την υποχρέωση αυτή θα εξαιρούνται οι πρωθυπουργοί εκλογικών κυβερνήσεων, οικουμενικών ή υπηρεσιακών, που σχηματίζονται με αποκλειστικό σκοπό τη διενέργεια εκλογών μετά την αποτυχία σχηματισμού Κυβέρνησης που να έχει την εμπιστοσύνη της Βουλής,

8. Άρθρα 38 παρ. 1 και 84 παρ. 2

Προτείνουμε την αντικατάσταση του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 84, προκειμένου να καθιερωθεί η λεγόμενη εποικοδομητική ψήφος δυσπιστίας, σύμφωνα με την οποία η πρόταση δυσπιστίας κατά της Κυβέρνησης θα πρέπει υποχρεωτικά να συνοδεύεται από την πρόταση για διορισμό νέου πρωθυπουργού. Έτσι, η Βουλή δεν θα μπορεί απλώς να αίρει, αρνητικά, την εμπιστοσύνη της από την Κυβέρνηση. Αλλά θα πρέπει ταυτόχρονα να διαμορφώνεται, θετικά, απόλυτη πλειοψηφία υπέρ του προσώπου που προτείνεται για νέος πρωθυπουργός. Διατηρείται πάντως η δυνατότητα υποβολής πρότασης δυσπιστίας ατομικά κατά υπουργού (αλλά, εννοείται, όχι κατά του πρωθυπουργού) όπως ισχύει σήμερα.

Σε εναρμόνιση με την πρόταση αυτή, είναι αναγκαία η τροποποίηση και της παραγράφου 1 του άρθρου 38, όπου ορίζεται ότι αν η Βουλή αποσύρει την εμπιστοσύνη της από την κυβέρνηση εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις των παραγράφων 2, 3 και 4 του άρθρου 37 (διαδικασία διερευνητικών εντολών). Με την καθιέρωση της εποικοδομητικής ψήφου δυσπιστίας η παραπομπή αυτή καθίσταται περιττή, αφού ο νέος πρωθυπουργός θα υποδεικνύεται από τη Βουλή.

9. Άρθρο 44 παρ. 2

Προτείνουμε την τροποποίηση της παραγράφου 2 του άρθρου 44, προκειμένου να καθιερωθεί ο θεσμός του δημοψηφίσματος με λαϊκή πρωτοβουλία. Θα μπορεί να

προκηρύσσεται για κρίσιμα εθνικά θέματα μετά από αίτηση πεντακοσίων χιλιάδων πολιτών που έχουν το εκλογικό δικαίωμα ή για ψηφισμένα νομοσχέδια που ρυθμίζουν σοβαρό κοινωνικό ζήτημα, εκτός από τα δημοσιονομικά, μετά από αίτηση ενός εκατομμυρίου πολιτών. Η διαδικασία και οι όροι ενεργοποίησης του θεσμού θα καθορίζονται με εκτελεστικό νόμο. Σε περίπτωση αμφισβήτησης για το αν η αίτηση δημοψηφίσματος με λαϊκή πρωτοβουλία αφορά κρίσιμο εθνικό θέμα ή νομοσχέδιο που ρυθμίζει σοβαρό κοινωνικό ζήτημα, θα αποφασίζεται η Βουλή με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών. Το θεσμό του δημοψηφίσματος με λαϊκή πρωτοβουλία, και μάλιστα τόσο του νομοθετικού δημοψηφίσματος όσο και εκείνου για κρίσιμα εθνικά θέματα, τον είχε περιλάβει στην πρότασή της το 2014 και η Νέα Δημοκρατία. Αντίστοιχη πρόταση, μόνο για το νομοθετικό δημοψήφισμα, είχε υποβάλει το ΠΑΣΟΚ το 2006, όπου προσδιόριζε τον απαιτούμενο αριθμό υπογραφών στο 5% του εκλογικού σώματος.

Τόσο τα δημοψηφίσματα με λαϊκή πρωτοβουλία όσο και οι άλλοι δύο θεσμοί διεύρυνσης της λαϊκής συμμετοχής που προτείνουμε, δηλαδή η κύρωση διεθνών συμβάσεων με δημοψήφισμα (προτεινόμενη τροποποίηση του άρθρου 28 παρ. 2) και η λαϊκή νομοθετική πρωτοβουλία (προτεινόμενη τροποποίηση του άρθρου 73 παρ. 1), ενισχύουν τα στοιχεία άμεσης δημοκρατίας, χωρίς όμως να θίγουν τον αντιπροσωπευτικό χαρακτήρα του πολιτεύματος. Αντιθέτως, εντάσσονται ομαλά στο αντιπροσωπευτικό σύστημα και το συμπληρώνουν δημιουργικά.

10. Άρθρο 54 παρ. 1 και προσθήκη παραγράφου 4 και ερμηνευτικής δήλωσης

Προτείνουμε την προσθήκη εδαφίου στην παράγραφο 1 του άρθρου 54, προκειμένου να κατοχυρωθεί συνταγματικά η εφαρμογή αναλογικού εκλογικού συστήματος στις βουλευτικές εκλογές. Προτείνουμε επίσης την προσθήκη ερμηνευτικής δήλωσης, με την οποία διευκρινίζεται ότι αναλογικό θεωρείται ένα εκλογικό σύστημα, εφόσον το τελικό ποσοστό κατανομής των βουλευτικών εδρών δεν αποκλίνει περισσότερο από δέκα τοις εκατό από το αντίστοιχο ποσοστό ψήφων που έλαβε κάθε συνδυασμός στο σύνολο της Επικράτειας. Ο εκλογικός νομοθέτης θα έχει τη δυνατότητα να θεσπίσει ελάχιστο όριο ποσοστού ψήφων για την εκλογή βουλευτών, εφόσον αυτό δεν υπερβαίνει το τρία τοις εκατό.

Με την πρότασή μας επιδιώκουμε να διασφαλίσουμε την αρχή της ισοτιμίας της ψήφου και την αναλογική εκπροσώπηση των πολιτικών δυνάμεων, ώστε το Κοινοβούλιο να αντανακλά τους πραγματικούς πολιτικούς και ιδεολογικούς συσχετισμούς. Η πρότασή μας βάζει τέλος στις μονοκομματικές κυβερνήσεις και αναδεικνύει ως θεσμική και δημοκρατική εγγύηση τον αμοιβαίο έλεγχο των κυβερνητικών εταίρων στη βάση προγραμματικών συμφωνιών. Παράλληλα, ενισχύει τη Βουλή, αφού κάθε κοινοβουλευτική ομάδα θα αποτελεί ανά πάσα στιγμή εν δυνάμει κυβερνητικό εταίρο, ενώ σε θέματα εκτός κυβερνητικής συμφωνίας θα μπορούν να διαμορφώνονται συναινέσεις μεταξύ βουλευτών της πλειοψηφίας και της αντιπολίτευσης. Άλλωστε και η Νέα Δημοκρατία, στην πρόταση αναθεώρησης που είχε υποβάλει το 2014, συνομολογούσε ότι «το αναλογικό σύστημα ανταποκρίνεται περισσότερο στις ανάγκες διεύρυνσης της δημοκρατικής νομιμοποίησης της Βουλής, συνακόλουθα δε της Κυβέρνησης, η οποία στηρίζεται στην εμπιστοσύνη της Βουλής».

Περαιτέρω, προτείνουμε την προσθήκη νέας διάταξης, ως παράγραφο 4 του άρθρου 54, με την οποία θα παρέχεται στον εκλογικό νομοθέτη η δυνατότητα να ορίσει ότι έως πέντε βουλευτές εκλέγονται σε ευρύτερες εκλογικές περιφέρειες μόνιμης εγκατάστασης απόδημου Ελληνισμού, με ενιαίο ψηφοδέλτιο σε κάθε μία από αυτές.

11. Άρθρο 56 προσθήκη παραγράφου 5

Προτείνουμε την προσθήκη νέας διάταξης, ως παράγραφος 5 στο άρθρο 56, προκειμένου να καθιερωθεί προσωρινό κώλυμα εκλογιμότητας, για τις αμέσως επόμενες βουλευτικές εκλογές, όσων έχουν διατελέσει βουλευτές σε τρεις διαδοχικές βουλευτικές περιόδους. Στις οποίες πάντως δεν θα συνυπολογίζονται βουλευτικές περίοδοι με διάρκεια μικρότερη των 2/3 της πλήρους διάρκειας της βουλευτικής περιόδου, δηλαδή μικρότερη των τριάντα δύο (32) μηνών. Από το κώλυμα εξαιρούνται οι πρόεδροι κοινοβουλευτικών ομάδων και όσοι έχουν διατελέσει πρωθυπουργοί. Πρόκειται για έναν ήπιο περιορισμό του δικαιώματος του εκλέγεσθαι, αφού επιτρέπεται η συμμετοχή στις αμέσως επόμενες εκλογές μετά από αυτές για τις οποίες συντρέχει το κώλυμα, ο οποίος δικαιολογείται ως μέτρο που αποτρέπει την επαγγελματοποίηση της πολιτικής και συμβάλλει στην ανανέωση της εθνικής αντιπροσωπείας.

12. Άρθρο 62

Προτείνουμε την τροποποίηση του άρθρου 62, προκειμένου να περιοριστεί στο απολύτως αναγκαίο μέτρο ο θεσμός της βουλευτικής ασυλίας και συγκεκριμένα το λεγόμενο ακαταδίωκτο, δηλαδή η απαίτηση προηγούμενης άδειας της Βουλής για την άσκηση δίωξης, τη σύλληψη, φυλάκιση ή με άλλον τρόπο περιορισμό του βουλευτή.

Με την πρότασή μας η προηγούμενη άδεια της Βουλής περιορίζεται μόνο στα αδικήματα που σχετίζονται άμεσα με την άσκηση των καθηκόντων του βουλευτή, ενώ καταργείται για όλα τα υπόλοιπα αδικήματα, για τα οποία θα ισχύει για τους βουλευτές, ό,τι ακριβώς και για όλους τους πολίτες. Επίσης καταργείται η διάταξη σύμφωνα με την οποία η άδεια θεωρείται ότι δεν δόθηκε, αν η Βουλή δεν αποφανθεί μέσα σε τρεις (3) μήνες.

13. Άρθρο 73 παρ. 1

Προτείνουμε την τροποποίηση της παραγράφου 1 του άρθρου 73, προκειμένου να καθιερωθεί συνταγματικά ο θεσμός της λαϊκής νομοθετικής πρωτοβουλίας. Δηλαδή να αναγνωριστεί η δυνατότητα σε εκατό χιλιάδες πολίτες που έχουν το εκλογικό δικαίωμα να υποβάλουν προτάσεις νόμου, οι οποίες θα εισάγονται υποχρεωτικά στη Βουλή για συζήτηση, επεξεργασία και ψήφιση. Τη διαδικασία και τους όρους ενεργοποίησης του θεσμού θα καθορίζει εκτελεστικός νόμος.

14. Άρθρο 86 παρ. 3 και προσθήκη ερμηνευτικής δήλωσης

Είναι πια κοινός τόπος η ανάγκη να μεταρρυθμίσουμε το θεσμό της ποινικής ευθύνης των Υπουργών, για να αποκαταστήσουμε το αίσθημα δικαιοσύνης και ισότητας μεταξύ των πολιτών και να άρουμε τις ακρότητες οι οποίες οδήγησαν σε στρεβλή κοινοβουλευτική πρακτική και συνταγματικές διατάξεις που τη διευκόλυναν. Με προσοχή όμως, για να μη φτάσουμε στο άλλο άκρο, δηλαδή να μην επιτρέψουμε την ποινικοποίηση της πολιτικής ζωής και τη μεταφορά της πολιτικής αντιπαράθεσης στα δικαστήρια.

Η πιο σημαντική, και η πιο επιτακτικά αναγκαία, παρέμβαση που προτείνουμε είναι η κατάργηση της ασφυκτι-

κής αποσβεστικής προθεσμίας που προβλέφθηκε με την αναθεώρηση του 2001 και ορίζει ότι ποινική δίωξη δεν μπορεί πια να ασκηθεί μετά το πέρας της δεύτερης συνόδου της βουλευτικής περιόδου που ακολουθεί την τέλεση του αδικήματος. Η διάταξη αυτή έχει κατ' αποτέλεσμα οδηγήσει σε ατιμωρησία των υπουργικών αδικημάτων. Με την πρότασή μας καταργείται το σχετικό εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 86 και ποινική δίωξη κατά Υπουργού θα μπορεί να ασκηθεί οποτεδήποτε εντός του χρόνου παραγραφής του αδικήματος. Ό,τι δηλαδή ισχύει για όλους τους πολίτες.

Παράλληλα, προτείνουμε να εισαχθεί ερμηνευτική δήλωση, προκειμένου να αποσαφηνιστεί κάτι που ήδη προκύπτει ερμηνευτικά από την ισχύουσα ρύθμιση: Δεδομένου ότι η ειδική ποινική μεταχείριση των υπουργικών αδικημάτων αποτελεί εξαίρεση από την κοινή δικαιοδοσία και, ως τέτοια, πρέπει να ερμηνεύεται στενά, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 86 υπάγονται μόνο τα υπουργικά αδικήματα με τη στενή έννοια του όρου, δηλαδή όσα τελούνται κατά την άσκηση υπουργικών καθηκόντων, και όχι όσα τελούνται απλώς επ' ευκαιρία της άσκησης τέτοιων καθηκόντων. Διευκρινίζουμε έτσι και επιβεβαιώνουμε ότι όλα τα υπόλοιπα αδικήματα που τελούν Υπουργοί, πλην των με στενή έννοια υπουργικών αδικημάτων, δίδονται κατά την κοινή νομοθεσία, δηλαδή με τον ίδιο τρόπο όπως για όλους τους πολίτες.

15. Άρθρο 101Α

Η πρότασή μας περιλαμβάνει τρεις παρεμβάσεις στο άρθρο 101Α, αναφορικά με το συνταγματικό καθεστώς των ανεξάρτητων αρχών:

Πρώτον, προτείνουμε να προστεθούν εδάφια στην παράγραφο 1, προκειμένου να περιοριστεί η δυνατότητα του κοινού νομοθέτη να ιδρύει ανεξάρτητες αρχές. Με την πρότασή μας, ανεξάρτητες αρχές που δεν προβλέπονται στο Σύνταγμα θα μπορούν να ιδρύονται μόνο με νόμο που ψηφίζεται με την αυξημένη πλειοψηφία των τριών πέμπτων (3/5) του όλου αριθμού των βουλευτών. Διευκρινίζεται ότι η πρόταση αυτή δεν θίγει αρχές που έχουν ιδρυθεί με νόμο προγενέστερο της τροποποίησης της διάταξης.

Δεύτερον, προκειμένου να διευκολύνεται η συγκρότηση και η συνέχεια της λειτουργίας των ανεξάρτητων αρχών, προτείνουμε να τροποποιηθεί η παράγραφος 2, η οποία όπως ισχύει, προβλέπει ότι τα μέλη τους επιλέγονται από τη Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής με την επιδίωξη ομοφωνίας ή πάντως με την αυξημένη πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων (4/5) των μελών της. Η πρότασή μας είναι, τα μέλη των ανεξάρτητων αρχών να επιλέγονται με την αυξημένη πλειοψηφία των τριών πέμπτων (3/5) των μελών της Διάσκεψης.

Τρίτον, προτείνουμε να ενισχυθεί και να θωρακιστεί ο κοινοβουλευτικός έλεγχος επί των ανεξάρτητων αρχών. Με την πρότασή μας, προστίθεται εδάφιο στην παράγραφο 3 που προβλέπει ότι οι ανεξάρτητες αρχές υπόκεινται στον έλεγχο της Βουλής για πράξεις ή παραλείψεις τους.

16. Άρθρο 102 παράγραφος 2

Προτείνουμε να τροποποιηθεί η παράγραφος 2 του άρθρου 102, προς δύο κατευθύνσεις

Αφενός, με στόχο να ενισχύσουμε την αντιπροσωπευτική αρχή στην τοπική αυτοδιοίκηση. Γι' αυτό προτείνουμε να κατοχυρωθεί η αμεσότητα της ψηφοφορίας, όπως και αναλογικό εκλογικό σύστημα στις εκλογές για τους

οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Αφετέρου, προκειμένου να πλαισιώσουμε και να συμπληρώσουμε την αντιπροσωπευση με θεσμούς άμεσης δημοκρατίας. Γι' αυτό προτείνουμε να θεσπιστούν τοπικές λαϊκές συνελεύσεις και να δοθεί η δυνατότητα να διενεργούνται τοπικά δημοψηφίσματα και να αναλαμβάνονται λαϊκές πρωτοβουλίες σε επίπεδο δήμου ή περιφέρειας, κατά τους ειδικότερους ορισμούς του εκτελεστικού νόμου που θα εκδοθεί.

ΠΡΟΤΑΣΗ

Για τους λόγους που εκτέθηκαν παραπάνω, προτείνουμε την αναθεώρηση των ακόλουθων διατάξεων του Συντάγματος:

- του άρθρου 3, προς την κατεύθυνση κατοχύρωσης της θρησκευτικής ουδετερότητας του κράτους,
- των άρθρων 13 παράγραφος 5, 33 παράγραφος 2 και 59 παράγραφοι 1 και 2, προς την κατεύθυνση κατοχύρωσης του πολιτικού όρκου,
- του άρθρου 21 παράγραφοι 1 και 3 και προσθήκη παραγράφου 7, προς την κατεύθυνση κατοχύρωσης αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης, αναγνώρισης δικαιώματος στην υγεία και κατοχύρωσης βασικών κοινωνικών αγαθών,
- του άρθρου 22 παράγραφοι 1, 2, 4 και 5, προς την κατεύθυνση ενίσχυσης του δικαιώματος στην εργασία και την κοινωνική ασφάλιση και κατοχύρωσης των συλλογικών διαπραγματεύσεων και του δικαιώματος μονομερούς προσφυγής στη διαιτησία,
- του άρθρου 28 παράγραφος 2, προς την κατεύθυνση της υποχρέωσης κύρωσης με δημοψήφισμα διεθνών συνθηκών που προβλέπουν μεταβίβαση κυριαρχικών αρμοδιοτήτων του κράτους,
- των άρθρων 30 παράγραφος 1, 32 παράγραφοι 4 και 5, 34 παράγραφος 1 εδάφιο β', 35 παράγραφος 2 περίπτωση γ' και 41 παράγραφος 5, προς την κατεύθυνση αποσύνδεσης της εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας από τη διάλυση της Βουλής,
- του άρθρου 37 παράγραφος 2, προς την κατεύθυνση καθιέρωσης της υποχρεωτικής βουλευτικής ιδιότητας για τον Πρωθυπουργό,
- των άρθρων 38 παράγραφος 1 και 84 παράγραφος 2, προς την κατεύθυνση καθιέρωσης της εποικοδομητικής ψήφου δυσπιστίας,
- του άρθρου 44 παράγραφος 2, προς την κατεύθυνση καθιέρωσης δημοψηφισμάτων με λαϊκή πρωτοβουλία,
- του άρθρου 54 παράγραφος 1 και προσθήκη παραγράφου 4 και ερμηνευτικής δήλωσης, προς την κατεύθυνση καθιέρωσης αναλογικού εκλογικού συστήματος και της δυνατότητας ορισμού έως πέντε (5) βουλευτών απόδημου Ελληνισμού,
- του άρθρου 56 με προσθήκη παραγράφου 5, προς την κατεύθυνση καθιέρωσης προσωρινού κωλύματος εκλογιμότητας μετά από τρεις (3) βουλευτικές περιόδους,
- του άρθρου 62, προς την κατεύθυνση περιορισμού της βουλευτικής ασυλίας,
- του άρθρου 73, προς την κατεύθυνση καθιέρωσης της λαϊκής νομοθετικής πρωτοβουλίας,
- του άρθρου 86 παράγραφος 3 και προσθήκη ερμηνευτικής δήλωσης, προς την κατεύθυνση περιορισμού των προνομιακών ρυθμίσεων περί ποινικής ευθύνης Υπουργών,

- του άρθρου 101Α, προς την κατεύθυνση του περιορισμού της δυνατότητας ίδρυσης ανεξάρτητων αρχών, της διευκόλυνσης του τρόπου επιλογής των μελών της και της ενίσχυσης του κοινοβουλευτικού ελέγχου τους,
- του άρθρου 102 παράγραφος 2, προς την κατεύθυνση καθιέρωσης αναλογικού εκλογικού συστήματος στις εκλογές για τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και θέσπισης τοπικών λαϊκών συνελεύσεων, δημοψηφισμάτων και λαϊκών πρωτοβουλιών.

Αθήνα, 5 Νοεμβρίου 2018

Οι προτείνοντες Βουλευτές

Αλέξης Τσίπρας
 Αθανασία (Σία) Αναγνωστοπούλου
 Φωτεινή Βάκη
 Γεώργιος Βαρεμένος
 Ιωάννης Γκιάλας
 Κωνσταντίνος Δουζίνας
 Θεόδωρος Δρίτσας
 Παναγιώτα Δριτσέλη
 Χουσεΐν Ζεϊμπέκ
 Μαρία Θελερίτη
 Αφροδίτη Θεοπεφτάτου
 Ιωάννης Θεοφύλακτος
 Ιωαννέτα Καββαδία
 Αϊχάν Καρα Γιοσουφ
 Χάρα Καφαντάρη
 Παναγιώτα Κοζομπόλη – Αμανατίδη
 Αναστάσιος Κουράκης
 Παναγιώτης Κουρουμπλής
 Σπυρίδων Λάππας
 Ζωή Λιβανίου
 Χρήστος Μαντάς
 Θεοδώρα Μεγαλοοικονόμου
 Τριαντάφυλλος Μηταφίδης
 Ιωάννης Μιχελογιαννάκης
 Γεράσιμος Μπαλαούρας
 Ιωάννης Μπαλάφας
 Αριστείδης Μπαλτάς
 Αντώνιος Μπαλωμενάκης
 Κωνσταντίνος Μπάρκας
 Χρήστος Μπυγιάλας
 Νικόλαος Ξυδάκης
 Χριστόφορος Παπαδόπουλος
 Γεώργιος Παπαηλιού
 Γεώργιος Παπαφιλίππου
 Νικόλαος Παρασκευόπουλος
 Κωνσταντίνος Παυλίδης
 Ιωάννης Σαρακιώτης
 Παναγιώτης Σκουρλέτης
 Ελένη Σταματάκη
 Αντώνιος Συρίγος
 Θεοδώρα Τζάκρη
 Χαρίλαος Τζαμακλής
 Νικόλαος Τόσκας
 Αλέξανδρος Τριανταφυλλίδης
 Μαρία Τριανταφύλλου
 Βασίλειος Τσίρκας
 Ιωάννης Τσιρώνης
 Γεώργιος Τσόγκας
 Αναστασία Χριστοδουλοπούλου
 Γεώργιος Ψυχογιός